Osamu Dazai - Matea Cakić, Ema Lovrek i Dragana Špica

Glasovi čežnje i očaja

Ocvala trešnja i demonski zvižduk

Kad trešnja ocvate i počne listati kao sada, ja se uvijek toga sjetim – pripovijedala je gospođa. Prije trideset pet godina otac je još bio živ, a u obitelji, ako se to može tako nazvati jer sam majku izgubila još prije sedam godina, kao trinaestogodišnjakinja, bile smo samo još mlađa sestra i ja. Imala sam osamnaest godina, a sestra šesnaest kad smo se preselili u prefekturu Shimane, u gradić od dvadesetak tisuća ljudi uz Japansko more u podnožju starog feudalnog dvorca. Moj je otac tu dobio posao ravnatelja niže srednje škole. Kako u samom gradu nismo našli prikladnu kuću, unajmili smo dvije sobe u hramu na periferiji, prema brdima, i tamo smo živjeli šest godina, sve dok otac nije dobio premještaj u školu u gradu Matsue.

Udala sam se po dolasku u Matsue, u jesen svoje dvadesetčetvrte godine, što je za ono vrijeme bilo prilično kasno. Premda sam imala mnoge bračne ponude, do udaje mi nije bilo toliko stalo da bih napustila dom jer sam shvaćala da bi se bez mene obitelj potpuno raspala – majka mi je rano umrla, a oca, čovjeka nepopravljivo tvrdoglave, učenjačke prirode, vanjski svijet uopće nije zanimao. Bilo bi mi puno lakše samo da je moja sestra bila boljeg zdravlja. Ona je, za razliku od mene, bila prava ljepotica. Imala je dugu kosu, bila veoma pametna i mila, ali bolježljiva, i tako, u proljeće naše druge godine u tom gradiću, u mojoj dvadesetoj godini, a njezinoj osamnaestoj, ona je umrla.

Ovo je priča upravo iz tog vremena. Već neko vrijeme nije se osjećala dobro. Bolovala je od opake bolesti, tuberkuloze bubrega, a kada smo to primijetili, oba su joj bubrega već počela otkazivati pa je i liječnik ocu jasno rekao da će poživjeti još najviše sto dana. Nismo joj nikako mogli pomoći. Prošao je jedan mjesec, pa i drugi, već se i stoti dan polako približavao, a nama je jedino preostalo šutke je promatrati. Ona to nije znala, uglavnom je bila raspoložena i, premda je čitave dane provodila u krevetu, veselo je pjevala, šalila se i mazila. Kad bih pomislila kako joj je, izvan svake

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/1.15.lt.1

sumnje, suđeno da za trideset-četrdeset dana umre, preplavila bi me bol, uznemirila bih se kao da mi tijelo probadaju šivaćom iglom i osjetila bih da počinjem ludjeti. Tako je bilo u ožujku, travnju, svibnju. Nikada neću zaboraviti taj dan, sredinom svibnja.

Mlado zelenilo prekrilo je polja i planine, a bilo je tako toplo da sam poželjela skinuti odjeću. Od bljeska zelenila zaboljele su me oči. U osami, utonula sam u razmišljanje i pognute glave koračala poljskim putem dlana meko zadjenutog za pojas kimona. Glavom su mi prolazile potresne slike, grčila sam se toliko da nisam mogla niti disati. Tada se začuo udar. Do mene je dopro potmuli odjek: kao da se izdiže iz dubine samog dna proljetnog tla, kao da dolazi s drugoga svijeta, slabašan, ali strahovito rezonantan, neprestan, poput golemih bubnjeva s dna pakla. Ne znajući kakav je to zvuk, pomislila sam da zaista počinjem ludjeti. Tad mi se tijelo ukočilo, sledila sam se i glasno vrisnula. Bez snage da više stojim, srušila sam se ravno na travu i iz sveg glasa zaplakala.

Poslije sam saznala da je taj strašan i neobičan zvuk došao iz smjera topova ratnih brodova tijekom Bitke kod Tsushime[1] . Upravo su se tad vodile žestoke borbe pod zapovjedništvom admirala Toga kako bi se jednim potezom uništila ruska baltička flota. Bilo je to baš u to vrijeme. I ove godine uskoro dolazi Dan mornarice[2] . Isti zastrašujuć zvuk topova dopro je i do obale gradića pa su se ljudi sigurno plašili za svoje živote, ali kako ja to nisam znala, razmišljala sam samo o sestri. Već sam bila izvan sebe od brige i tuge i imala sam osjećaj kao da je to zvuk nekog zlokobnog bubnja iz samog pakla pa sam ne dižući glavu dugo plakala na livadi. Ustala sam kad je sunce već počelo zalaziti i, odsutna duhom, sva obamrla, stigla u hram.

„Sestro“, pozvala me.

Dotad je već jako smršavjela i oslabjela te je i sama kroz maglu shvaćala da su joj dani odbrojani, a i prestala se umiljavati tražeći da udovoljimo njezinim nemogućim zahtjevima, što je meni padalo još teže.

„Sestro, kad je stiglo ovo pismo?“

U šoku, i sama sam osjetila da sam najednom problijedjela.

„Kada je stiglo?“ upitala je ona nevino.

Pribrala sam se i rekla: „Maloprije, dok si spavala. Smješkala si se u snu. Potajice sam ti ga stavila pod jastuk. Nisi primijetila, zar ne?“

„Uopće nisam primijetila“, odgovorila je smiješeći se blijedim, lijepim licem u sobi već tamnoj od sumraka koji se polako spuštao.

„Pročitala sam pismo, sestro. Ali čudno mi je, ne znam od koga je.“

Zar postoji nešto što ona ne zna? Ja znam da je to pismo poslao muškarac s inicijalima M.T. U to sam bila potpuno sigurna. Ne, nikad ga nisam upoznala, ali prije pet-šest dana pospremala sam sestrinu komodu i tada sam, u dubini jedne ladice, pronašla skriveni svežanj pisama, čvrsto stegnut zelenom vrpcom. Premda vjerojatno nisam trebala, odvezala sam vrpcu i pogledala – ondje je bilo tridesetak pisama, sva od gospodina M.T. Međutim, na većini koverata nije pisalo M.T.-ovo ime iako se ono spominjalo u samim pismima. Na ostalim su pismima kao pošiljatelji bile navedene sestrine prijateljice. Ni ja ni otac nismo ni u snu mogli zamisliti da se dopisuje s nekim muškarcem.

Sigurna sam bila da je gospodin M.T. od moje sestre oprezno zatražio imena njenih prijateljica i zatim joj slao pisma s njihovim potpisom. Tako sam ja to shvatila, i u sebi sam se jako iznenadila smjelosti tih mladih ljudi, užasnuvši se pri pomisli da naš strogi otac to sazna. Dok sam redom čitala pisma, jedno po jedno, čak sam i sama osjetila radost i uzbuđenje, a ponekad bih se zatekla kako hihoćem koliko su bila djetinjasta. Na kraju sam osjetila da su se i meni otvorili nepregledni svjetovi.

Tada sam tek navršila dvadeset godina i kao mlada žena doživjela sam mnoge neopisive patnje. Trideset i nešto pisama teklo je brzo, kao planinska rijeka, a kad sam stala čitati zadnje, od jeseni prošle godine, prenerazila sam se. Mora da je takav osjećaj kad te udari grom. Ustuknula sam od šoka. Njihova ljubav nije bila samo platonska. Razvijala se u ružnijem pravcu. Spalila sam pisma, sve do jednog. M.T. je bio bijedni pjesnik iz našeg gradića koji je mojoj sestri, kada je saznao za njenu bolest, kao kukavica, bez oklijevanja, okrutno javio da je ostavlja i da trebaju zaboraviti jedno na drugo. Poslije toga više joj nije pisao. Ako ovo, dok god živim, nikome ne ispričam, moja će sestra otići kao čedna mlada djevojka. Tu muku, za koju nitko nije znao, nosila sam na srcu, sasvim sama, i još sam je više žalila. No od tada su mi se po glavi počele motati svakojake čudne

ideje , grudi su mi bile nemirne od neke neizdržive gorkoslatke boli, ravne paklu na zemlji, koju može razumjeti samo žena stasala za udaju. I ja sam patila u samoći, kao da se to meni dogodilo. Zaista, u to vrijeme nisam bila sasvim svoja.

„Sestro, molim te pročitaj. Ne razumijem o čemu se radi“, rekla je ona.

Osjetila sam da svim srcem mrzim neiskrenost svoje sestre.

„Smijem ga pročitati?“ upitala sam tihim glasom, a dok sam joj iz ruke uzimala pismo, prsti su mi se tresli od nelagode. Znala sam što u pismu piše pa nije bilo potrebe da ga čitam. Ali morala sam, kao da o tome ništa ne znam. Čitala sam naglas, a da ga nisam pravo ni gledala.

Danas bih Vam se želio ispričati. Ranije sam se suzdržavao da Vam pošaljem pismo zato što mi je nedostajalo samopouzdanja. Ja sam siromašan čovjek, bez vještina važnih za život. I Vama ne mogu pružiti ništa. Ovo su tek riječi i u njima nema ni trunke laži, no muka mi je od vlastite bespomoćnosti, od toga što, osim toga što Vam pišem, ne mogu ništa učiniti kako bih Vam dokazao svoju ljubav. Nikada nisam prestao misliti na Vas, nikada, ni jednog dana, čak ni u snu. Ali za Vas ne mogu učiniti ništa. Zato se, u boli, želim od Vas oprostiti. Što je Vaša nesreća veća, a moja ljubav dublja, to mi Vam se teže približiti. Razumijete li me? Ne želim Vas zavaravati. Nimalo. Ja sam bio uvjeren da to činim u želji da budem pravedan. Ali to je bila moja greška. Očito sam bio u krivu.

Želim Vam se ispričati. To što sam htio postati savršena osoba za Vas, bilo je odraz moje sebičnosti. Usamljeni smo, nemoćni, i ne preostaje nam drugo do iskrena darivanja, makar to bile tek riječi. Vjerujem da je upravo to put do istinskog života u vrlini i skromnosti. Mislim da se čovjek treba truditi najviše što može, koliko god malo to bilo. Poklonio bih Vam i samo jedan cvijet maslačka – bez srama, muževno i hrabro. Neću više bježati. Ja Vas volim. Svaki, ali baš svaki dan slat ću Vam pjesme. I svaki, ali baš svaki dan, zviždat ću kraj ograde Vašeg vrta. Već sutra navečer u šest sati zviždat ću vojni marš. Vješt sam u zviždanju. U ovom trenu to je jedino čime Va s mogu darivati. Nemojte se smijati. Ustvari ne! Molim Vas, smijte se! Molim Vas, budite veseli. Bog nas, zasigurno, odnekud promatra. Ja u to vjerujem. I Vi i ja smo omiljena Božja djeca. Naš brak bit će predivan. U to nema nikakve sumnje.

Iščekujući nestrpljivo puni cvat

ovogodišnje breskve,

čuh da je njezin cvijet blijed,

no, zapravo, grimizan je.

Učim. Sve ide dobro.

Do sutra.

M.T.

„Sestro, ja znam“, prošaptala je ona jasnim glasom. „Hvala ti, sestro, shvatila sam da si ovo ti napisala.“

Toliko sam se sramila da sam htjela to pismo poderati na tisuće komadića i počupati si kosu. Došlo mi je da iskočim iz vlastite kože. Ja sam ga napisala. Nisam mogla podnijeti da mi sestra pati pred očima pa sam joj odlučila pisati, svaki dan, sve dok ne umre, oponašajući M.T.-ov rukopis, s naporom pisati nevješte wake[3] , a nakon toga, navečer u šest, potajno stati kraj ograde i zviždati.

Obuzeo me je stid. Bilo mi je neugodno jer su moje pjesme bile tako nevješte. U očaju, nisam joj mogla odmah odgovoriti.

„Sestro, nemoj se brinuti, u redu je“, bila je neobično smirena, a na licu joj je titrao osmijeh, uzvišen i lijep. „Sestro, pročitala si ona pisma povezana zelenom vrpcom, zar ne? To je sve izmišljeno. Bila sam toliko usamljena da sam sama sebi od pretprošle jeseni slala pisma. Sestro, nemoj mi se rugati. Mladost je dragocjena. Otkako sam se razboljela, to mi je tako jasno, kristalno jasno. Žalobno je pisati samom sebi. Sramotno. Glupo. Bilo bi bolje da sam smjelo hodala sa stvarnim muškarcem. Toliko sam željela da me netko čvrsto zagrli. Sestro, nikad nisam razgovarala ni s jednim s muškarcem izvan naše obitelji, a kamoli imala ljubavnika. A isto vrijedi i za tebe. Sestro, mi smo pogriješile. Bile smo isuviše poslušne. Ne želim umrijeti. Žao mi je mojih ruku, mojih prstiju, moje kose. Ne želim umrijeti. Ne želim!“

Srce mi se ispunilo tugom, strahom, radošću, sramom, ni sama nisam znala što činiti pa sam čvrsto priljubila lice uz njen ispijeni obraz niz koji su potekle suze i nježno je zagrlila. U tom trenu, nešto se začulo. Bio je to dubok i slabašan zvižduk vojnog marša. Moja je sestra također pažljivo osluhnula. Bilo je šest sati kad sam pogledala na sat. Ostale smo čvrsto zagrljene u neopisivom

strahu i osluškivale tajanstvenu melodiju koja je dopirala iz smjera stabala ocvalih trešanja u našem vrtu.

Bog postoji. Sigurno postoji. Čvrsto sam u to vjerovala. Sestra mi je umrla tri dana poslije. Liječnik je bio u nevjerici. Vjerojatno zbog toga što je izdahnula tako tiho, tako brzo. Ali ja nisam bila iznenađena. Vjerovala sam da je sve to Božja volja.

Sad sam već u godinama i sramim se priznati što još uvijek imam razne ovozemaljske želje. Vjera mi je, može biti, klonula, ali ponekad mi se javi sumnja da je taj zvižduk bio očevo djelo. Ponekad pomislim da je možda, pri povratku iz škole, čuo naš razgovor iz susjedne sobe te se sažalio i izveo tu komediju. To bi bilo nešto što bi on, kao strog otac, učinio jednom u životu, ali nisam sigurna je li takvo što moguće. Da je moj otac živ, mogla bih ga pitati, no prošlo je već petnaest godina od njegove smrti. Ne, sve je to uistinu Božji blagoslov.

Željela bih vjerovati da je to doista tako i pustiti da me ta misao umiri, ali u meni su se s godinama javile ovozemaljske želje, i moja vjera blijedi mada znam da tako ne bi trebalo biti.

I can speak

Noć je patnja koju treba prebroditi. Pa ujutro odustati. Truditi se i truditi samo da bi se na kraju odustalo, je li to život? Trpjeti jad? Mladost kao da mi trune, sreću nalazim na bijednim mjestima.

Nakon što je moja pjesma izgubila glas, neko sam vrijeme dangubio po Tokiju. Tad sam u tišini počeo pisati – ne pjesme, već, moglo bi se reći, nešto nalik na šapat života. Mic po mic, vlastita su mi djela pokazala kamo bi moj književni rad trebao ići. To je otprilike to, pomislio sam. Skupio sam nešto samopouzdanja i započeo rad na dugo planiranom romanu.

Prošlog sam rujna unajmio stan na katu iznad kafea Tengachaya, na vrhu klanca Misaka, u gradu Koshu, i ondje polako nastavio s radom, sve dok nisam napisao gotovo sto stranica, i sada, kad sam još jednom sve pročitao, uopće mi se ne čini toliko loše. Obnovljene snage, onoga dana kada je puhao jak zimski vjetar, obećao sam si da se u Tokio neću vratiti dok ne završim roman.

Bilo je to glupo. Rujan, listopad i studeni su prošli, a hladnoća Misake postajala je nepodnošljivom. Noći prožete osjećanjem bespomoćnosti nizale jedna za drugom. Nisam znao što učiniti. Obećanje, koje sam sam sebi vlastitom voljom dao, nisam ga mogao prekršiti. Htio sam se vratiti u

Tokio, ali to bi mi bilo isto kao da pogazim svetu zapovijed, pa sam ostao na vrhu tog planinskog klanca, izgubljen. Razmišljao sam da se spustim do Kofua. Topliji je od Tokija pa bih tu lakše pregrmio zimu.

Tako sam i učinio. Godilo mi je. Prošao me onaj čudni kašalj. Unajmio sam jednu sunčanu sobu u prenoćištu koje se nalazilo u predgrađu Kofua i, kada sam sjeo za radni stol, pomislio sam kako je dobro. Moj posao lijepo je odmicao.

Oko podneva, dok sam u tišini pisao, odnekud je doprla pjesma mladih ženskih glasova. Spustio sam olovku i osluhnuo. S druge strane uske uličice, preko puta prenoćišta, nalazila se predionica u kojoj su žene pjevale uz rad. Među njima jedan se glas isticao kao vodeći – labud među pačićima. Kako pjeva, pomislih. Toliko lijepo da sam joj htio zahvaliti. Došlo mi je čak da se popnem preko zida predionice i vidim, bar na tren, vlasnicu tog glasa.

Ovdje je jedan usamljen muškarac, a Vi i ne slutite koliko ga Vaša pjesma iz dana u dan izbavlja iz besmisla. Vi i ne znate koliko ste me nadahnuli, što to znači za moj rad. Hvala Vam, hvala iz sveg srca. Razmišljao sam da tako nešto nažvrljam na papir i ubacim kroz prozor.

Međutim, da sam to učinio, i da se ona prepala i naglo prestala pjevati, bio bih u još goroj situaciji. Bio bi grijeh da moja zahvalnost, naprotiv, ukalja tu nevinu pjesmu. Uhvatio me nemir.

Možda je to bila ljubav. Bilo je to jedne hladne, tihe noći u veljači. Na ulici ispred predionice iznenada se začuo grub glas pijanca. Naćulio sam uši.

„Nemoj… Zašto mi se rugaš? Šta ti je smiješno? Pa šta ako tu i tamo popijem koju, nije to razlog za ruganje. I can speak English. Idem u večernju školu. Jesi znala? Kladim se da nisi. To je tajna. Nisam rek'o ni mami. Ne valja ti ako ne radiš na sebi. Šta ti je smiješno, seko? Zašto se tol'ko smiješ? Znaš, ja ću morat' u vojsku. Nemoj se iznenadit' kad odem. Čak i ja, pijanac, mogu sve to. Ma zezam se, nisam još dobio poziv. Ali, I can speak English. Can you speak English? Yes, I can. Viš' da mi dobro to ide! Reci mi iskreno, seko, jel'da da sam dobar? Šta kažeš? Jel'da da jesam? A mama ne zna za to."

Lagano sam otvorio drvena klizna vrata i pogledao dolje na ulicu. Isprva sam mislio da je to procvjetala šljiva. Ali ne, bila je to kabanica tog mladića.

U kabanici, pretankoj za vremenske prilike, stajao je ondje i smrzavao se, leđima naslonjen na zid predionice, dok se s gornjeg prozora naginjala jedna od radnica i gledala svog mlađeg brata, pijanog.

Premda je bila mjesečina, nisam im mogao razaznati lica. Njeno lice bilo je okruglo, blijedo i, činilo se, nasmijano. Njegovo je pak bilo tamno, djelovao je mlad. Njegove riječi I can speak snažno su me pogodile. U početku bijaše riječ. Sve postade po njoj. Odjednom, kao da sam se prisjetio zaboravljene pjesme. Bio je to tričav trenutak, ali za mene nezaboravan.

Ne znam je li te noći na prozoru bila ona djevojka divnoga glasa. Vjerojatno nije.

[1] Bitka kod tjesnaca Tsushima na Japanskom moru, vođena od 27. do 28 . svibnja 1905. godine, predstavlja veliku pobjedu japanske vojske te prekretnicu Japansko-ruskog rata (1904. - 1905.).

[2] Dan mornarice slavio se 27. svibnja u spomen na Bitku kod Tsushime sve do 1945. godine.

[3] Waka je tradicionalna japanska poetska forma.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License